

yazılı anlatım

nasıl yazabilirim?

2. Baskı

A PEGEM
AKADEMİ

sıddık akbayır

Sıddık AKBAYIR

Yazılı Anlatım
NASIL YAZABİLİRİM?

ISBN 978-605-364-002-8

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2011, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Eylül 2010

2. Baskı: Eylül 2011

Kapak Tasarımı: Gülşah Bostan
Dizgi-Grafik Tasarım: Gürsel Avcı
Baskı: Ayrıntı Matbaası
(Ankara-0312-394 55 90)

YAYINEVİ

adakale sokak 4/1 yenişehir-ankara
tel: +90 312 4306750-51 (pbx)
belgeç: +90 312 4354460
gsm: 0506 3451936 - 0541 9104545 - 0533 2055230
e-ileti: pegem@pegem.net

YAZIŞMA

p.k.175 06442 yenişehir-ankara

DAĞITIM

sağlık sokak 17/a yenişehir-ankara
tel: +90 312 4345408 - +90 312 4345424
belgeç: +90 312 4313738
gsm: 0506 3451937 - 0541 4345424 - 0533 2055231
e-ileti: siparis@pegem.net

internet: **PEGEM.NET**

Siddık Akbayır
www.sakbayir.com

1966 Erzurum doğumlu.

Uludağ Üniversitesi Balıkesir
Necatibey Eğitim Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı bölü-
münü bitirdi.

Akademik çalışmalarını
Ondokuz Mayıs Üniversite-
si'nde yaptı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi'nde görevli-
dir.

KİTAPLARI

KURAMSAL KAYNAK KİTAPLAR

Dil ve Diksiyon, Yazılı ve Sözlü Anlatım Bozuklukları, 5. Basım, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.

Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi, Okuma Anlama Yorumlama Çözümleme, 6. Basım, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2010.

Çocuğum Neyi Okumalı?, 2. Basım, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2010.

Şifreli, Pratik, Tablolu Edebiyat, 6. Basım, Pratikyol Yayınları, Malatya 2010. [Çetin Şişman'la]

Yazılı Anlatım / Nasıl Yazabilirim?, 2. Basım, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2011.

Sözlü Anlatım / Nasıl Konuşabilirim?, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2011.

PORTRE SERİSİ [90 İSİM 9 KİTAP]

Bir Fotoğrafınız da Bende Kalmış, *Birinci Kitap*, 3. Basım, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.

Bir Fotoğrafınız da Bende Kalmış, *İkinci Kitap*, Ferfir Yayınları, İstanbul 2010. ['Bütün Hatırlar Islaktır' adıyla]

Önünde Büyüdüğümüz Afişler, Yeşilçam Sokağı [Baskıya Hazır]

Aynı Göğün Uzak Yıldızları: Nâzım Hikmet-Necip Fazıl, 3. Basım, Asur Yayınları, İstanbul 2011.

Zamansız Bir Karşılaşma: Orhan Pamuk-Yaşar Kemal, 2. Basım, Ferfir Yayınları, İstanbul 2011.

Tütün ve Kola: Orhan Gencebay - Sezen Aksu, Asur Yayınları, İstanbul 2010.

'Ne Kadar Gitsem O kadar Uzak': Hilmi Yavuz, Ferfir Yayınları, İstanbul 2011.

Şiir Adımlı Bir Yolcu: Haydar Ergülen, 2. Basım, Ferfir Yayınları, İstanbul 2010.

Öyküler Kimi Söyler?: Özcan Karabulut, Ferfir Yayınları, İstanbul 2011.

KENT KÜLTÜRÜ

55 Nokta Kuzey, Samsun Sanat Atlası, Samsun Valiliği Yayını, Samsun 2009. [Satış dışı özel baskı]

SUNUŞ

Üniversitelerin ilk sınıflarında okutulan 'Yazılı Anlatım', Eğitim fakültelerinin Türkçe bölümlerinde okutulan 'Yazma Eğitimi' derslerinin; Edebiyat fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okutulan 'Yazma Uğraşı'yla ilgili derslerin yanı sıra, 'Yaratıcı Yazarlık / Yazı Atölyesi' gibi okul dışı etkinliklerde kaynak kitap olarak kullanılabilecek bu çalışmada, 'Nasıl Yazabilirim?' sorusu, daha çok 'yazınsal anlatım' açısından ele alındı. Dilekçe, tutanak, bilimsel araştırma gibi öğrenilmesi bilgiyle sınırlı olan formel metinlerden çok, 'yaratıcılık' isteyen metinler, çalışmamızın temelini oluşturdu.

Eğitime ve çalışmaya az değer veren toplumlardaki yaygın görüşlerden biri de yazınsal türlerin doğuştan gelen bir yetenekle ya da vahye benzer bir esinle gerçekleştiği, yaratıcılığın ayrıcalıklı bir insan grubunun tekelinde olduğu inancıdır. Sanatsal etkinliği gerçekleştirmek için esin, içedokuş, yetenek ve adlandırılmayan birçok özellik kuşkusuz pay sahibidir; ancak, en az bunlar kadar önemli olan, o sanat dalında kullanılan 'öğrenilebilir, öğretilebilir' tekniklerdir.

Yazma becerisi, çeşitli tekniklerle öğretilebilir bir edimdir. Yazma edimine yönelik bir eğitim sürecinde birey, öğrendiği bu tekniklerle kendi yaratıcılığının farkına varabilir. Teknikler, 'okuryazar'ı 'okuyan ve yazan'; 'okuyan ve yazan'ı da 'yazar', yani, okunabilir metinler üreten birey yapabilir.

Resim, yontu, müzik, fotoğraf gibi sanat dalları nasıl öğretilebiliyorsa, aynı şekilde yazma becerisi de geliştirilebilir. Güzel sanatlar bölümlerini bitiren herkesin bir 'sanatçı' sayılmayacağı gibi 'yazma' eğitiminden geçen herkesin de bir 'yazar' olması beklenemez. Ancak, güzel sanatlar eğitimi almış bir insanın sanata, yaşama, insana bakışında bir farklılık olduğu gibi, yazma eğitimi alan bir insanın da yaşama bakışı, insanı algılayışı, kendini ifade edişi sıradan olmayacaktır. Edebiyatın da yaratıcılık açısından diğer sanat dallarından farklı bir yerde durmadığı, bir gerçektir. Dolayısıyla teknikler öğretilebilir, yaratıcılık içinse bir 'farkındalık' yaratılabilir.

***

Çalışmamızın ilk bölümünde, 'Yazılı Anlatım Sorunları' üzerinde duruldu. İkinci bölümde, 'Yaratıcı Yazarlık' sorunu, ağırlıklı olarak uzman görüşleri doğrultusunda ele alındı. Üçüncü bölümde, 'Yazılı Anlatım Biçimleri ve Düşünceyi Geliştirme Teknikleri' ayrıntılı bir biçimde işlendi.

Kuramsal nitelik taşıyan ilk üç bölümün ardından 'Uygulamalar'a geçildi. Uygulamaların ilk aşamasında, üçüncü bölümde verilen 'Yazılı Anlatım Biçimlerinin ve Düşünceyi Geliştirme Teknikleri'nin Yazma Becerisi Edinimindeki İşlevleri, 'Yazma'nın On Beş Yolu'yla kavratılmaya çalışıldı.

'Bir Temel Anlatı Metni'nin Farklı Yöntemlere Göre Yazılması' konusu da, daha önce yapılmış bir atölye çalışmasının, yeni çalışmalara örnek gösterilmesi amacıyla, çalışmamızda yer aldı.

Bir tür 'Atölye Çalışması' da denilebilecek uygulamalarda seçilen türler, öğrencilerimizin 'okurluk profilleri' sonuçlarına göre belirlendi. Yüzlerce öğrenciye yöneltilen ve on iki türden oluşan 'Yazma etkinliklerinde hangi türler üzerinde durmamızı istersiniz?' sorusuna verilen yanıtlarda, 'Tiyatro', 'Senaryo', 'Öykü' ve 'Portre', öne çıktı. Görsel kültür içerisinde büyüyen ve yaşayan bir kuşağın beklentileri dikkate alınarak bu türler üzerinde duruldu. 'Öykü', hazır yöntemler, metinler biçiminde verildiği için, çalışmalar, 'Tiyatro', 'Senaryo' ve 'Portre' türleriyle sınırlandırıldı.

Hazırlanan 'Tiyatro' metninin eğitim fakültelerinde oynanabilecek bir işlev üstlenmesine özen gösterildi.

Gerçek olayların ele alındığı 'Senaryo', bir tür üstkurmaca tekniği kullanılarak yazılmaya çalışıldı. 200 sahnelik, 8 bölümlük senaryonun, metne dayalı bazı sahneleri verildi. Verilmeyen sahnelerin 'sinopsis'ten (taslak öyküsü) yola çıkılarak atölye çalışmalarında yazılması, tamamlanması tasarlandı.

Çalışma; kuram ve uygulama bağlamında, bütün bir serüveni özetleyen 'Genel Bir Değerlendirme' bölümüyle tamamlandı.

Sıddık Akbayır

Eylül 2011 Ankara

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

YAZILI ANLATIM SORUNLARI

Yazılı Anlatım	2
Yazma Becerisi	5
Yazma Becerisi Edinimi ve Kullanımı	5
Yazılı Anlatım Sorunları	7
Metinlerin Belirli Bir Anlatım Biçimi Disiplininden Uzaklığı	9
Konuya Yakınlığın ya da Uzaklığın Yazma Becerisi Edinimiyle İlişkisi	10
Kurguyla İlgili Sorunlar	11
Okurluk Donanımındaki Yetersizlik	11
İmgesel Anlatım Becerisinden Yoksunluk	11
Kalıpçılığa Düşülmesi	12
Düşünsel Temelin Olmaması	13
Düşüncenin Soyut Kalması	13
Metinlerdeki Yazım, Noktalama ve Anlatım Bozukluğu Sorunu	14
Derslerin İşleniş Biçimindeki Süreçten Kaynaklanan Sorunlar	14

2. BÖLÜM

YARATICI YAZARLIK

Yaratıcı Yazarlık	18
'Yaratıcı Yazarlık' Kursları, Seminerleri	20
Örnek Programlar	31

3. BÖLÜM
YAZILI ANLATIM BİÇİMLERİ VE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME
TEKNİKLERİ

Giriş	36
Açıklayıcı Anlatım	39
Kavramsal Boyut	39
Metnin Yazılış Amacı	41
Açıklayıcı Anlatımla Yazılan Metin Türleri	41
Açıklayıcı Bir Metnin Kurgusu	42
Okurun Açıklayıcı Anlatımla İlişkisi	44
Açıklayıcı Anlatım-İleti İlişkisi	45
Tartışmacı Anlatım	46
Kavramsal Boyut	46
Metnin Yazılış Amacı	48
Tartışmacı Anlatımla Yazılan Metin Türleri	49
Tartışmacı Bir Metnin Kurgusu	49
Okurun Tartışmacı Anlatımla İlişkisi	55
Tartışmacı Anlatım-İleti İlişkisi	56
Betimleyici Anlatım	58
Kavramsal Boyut	58
Metnin Yazılış Amacı	60
Betimleyici Anlatımla Yazılan Metin Türleri	61
Betimleyici Metinlerin Kurgusu	61
İşlevleri Açısında Betimleyici Metinler	62
Okurun Betimleyici Anlatımla İlişkisi	64
Betimleyici Anlatım-İleti İlişkisi	64
Öyküleyici Anlatım	66
Kavramsal Boyut	66
Metnin Yazılış Amacı	66
Öyküleyici Anlatımla Yazılan Metin Türleri	67
Öyküleyici Bir Metnin Kurgusu	69
İşlevleri Açısından Öyküleyici Metinler	72
Okurun Öyküleyici Anlatımla İlişkisi	74
Öyküleyici Anlatım-İleti İlişkisi	76

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME TEKNİKLERİ

Giriş	78
Karşılaştırma	78
Örneklendirme	79
Tanık Gösterme /Alıntılama	80
Kanıtlama / Sayısal Verilerden Yararlanma	81
Tanımlama	81
Benzetme	82

4. BÖLÜM

UYGULAMALAR

UYGULAMA 1

ANLATIM BİÇİMLERİNİN VE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME TEKNİKLERİNİN YAZMA BECERİSİ EDİNİMİNDEKİ İŞLEVLERİ BAĞLAMINDA 'YAZMA'NIN ON BEŞ YOLU

Çalışma Öncesi	87
'Yazma'nın On Beş Yolu	92
Not Alma	92
Özetleme	96
Metin Tamamlama	97
Metin Geliştirme	99
Metnin Türünü Değiştirme	100
Sözcük ve Kavram Havuzu	102
Metinlerarasılık	103
Deneysellik	107
Portre	112
Bir Fotoğraf Bir Mektup	115
Karşılaştırma	120
Duyuların Dili	121
Çoklu Zekâ Kuramı	124
Eleştirel Bakış	127
Çözümleme	128
Uygulama Metinleri	131

UYGULAMA 2

Atölye Çalışması

ÖYKÜ

'BİR TEMEL ANLATI METNİ'NİN FARKLI YÖNTEMLERE GÖRE YAZILMASI

Temel Anlatı Metni	206
Öğrencilerle Söyleşi	208
Soruların Kılavuzluğundan Yararlanma	210
Uygulama Çalışmalarının Son Aşaması	211
Anlatım Yöntemleri ve Uygulama Metinleri	213
Zamanlara Göre Konuşan Kişi Yöntemi	213
<i>Geçmiş Zamanda Konuşan Birinci Kişi Anlatım Yöntemi</i>	213
<i>Geçmiş Zamanda Konuşan İkinci Kişi Anlatım Yöntemi</i>	215
<i>Geçmiş Zamanda Konuşan Üçüncü Kişi Anlatım Yöntemi</i>	219
<i>Şimdiki Zamanda Konuşan Üçüncü Kişi Anlatım Yöntemi</i>	221
Diyaloglarla Anlatım Yöntemi	225
Bilinçakışı / İç Monolog Yöntemi	228
Mektup Yöntemi	230
Günlük Yöntemi	234
Anı Yöntemi	239
Belgelerden Yararlanma Yöntemi	242

UYGULAMA 3

TİYATRO

Geleceğimiz Unuttuklarımızdır	246
--------------------------------------	------------

UYGULAMA 4
Atölye Çalışması
PORTRE

Aşamalar 264
Türkân Şoray 266

UYGULAMA 5
Atölye Çalışması
SENARYO

Senaryo İçin Temel Bilgiler 280
Aşamalar 280
Senaryo Türleri 286
Régie / Tütün Kokulu Sesler 289

5. BÖLÜM
DEĞERLENDİRME

Genel Bir Değerlendirme 350

KAYNAKLAR 361

1. BÖLÜM

Yazılı Anlatım Sorunları

YAZILI ANLATIM

Yazılı anlatım; bir dil öğrenimi ve öğretimi değil, yazılan dilin dünyasında sistemli düşünme yöntemi kazanma becerisi olarak değerlendirilir. 'Yazma', Türkçeyi geliştirme, güçlendirme, daha iyi öğrenme ve öğretme değil, Türkçe düşünülen her şeyi doğru, anlaşılır, etkili ve sistemli bir biçimde aktarma alanıdır.¹

Doğal dile dayalı iletişimde kullanılan araçlardan biri olan yazma, sözlü iletişim aracı olan dili, yazı denilen görsel ve tek boyutlu bir dizgeye aktarma eylemidir. Kavramları karşılayan ses imgeleri, kendilerini karşılamak amacıyla oluşturulmuş bir işaretler dizgesi kullanılarak yazıya geçirilir.² Yani, dilsel göstergeler bu kez yazı göstergelerine aktarılır. Yazı ve dil birbirinden ayrı iki dizgedir. Saussure'e göre, "yazının biricik varlık nedeni dili göstermek"tir.³ Yazı denilen bu ikincil dizgenin kurallar bütününe yazım (imla) denir. Yazma eylemi, ilkin yazım kurallarına uygun olarak gerçekleştirilir.

Yazının kalıcı ve aktarıcı oluşu, toplumsal açıdan yazıya çok önemli üstünlükler sağlar. Toplumun yaşamsal, kültürel, sanatsal tüm varlığını taşıyan dili, sözü kalıcı kılan yazıdır. Sözü, takılı kaldığı zaman ve uzam engelini en baştan aşmıştır. Var oluşunun nedeni de budur: Sözü, kalıcı ve aktarılır kılmak.⁴

Yazının ikincil ve ayrı bir dizge oluşu kendine özgü bir gerçekliği de beraberinde getirmiştir. Sözlü dilin yaşarlığına, değişkenliğine karşın yazılı dil, dilin bir andaki ve yazan bireyle sınırlı kesitidir. Bu nedenle değişmez ve durağandır. Dolayısıyla dilsel gelişime olanak veren sözlü dile karşı kuralcıdır. Yazı ve konuşma dilleri kendi geleneklerine uygun, birbirinden ayrı iki anlatım yoludur.

Yazı dili özenli, düzenli, düşünümlü taşınılıp oluşturulmuş bir dildir. Okur, yazılı metni, kalıcı olduğu için birçok kez okuyabilir. Kapsamı, yazarın anlatmak

¹ Gedizli, Mehmet; **Yazabilmek**, Şûle Yayınları, İstanbul 2004, s. 22.

² Yazı göstergelerinin oluşturduğu düzlemi Berke Vardar üç türde toplar:

Görüntüsel yazı: Resim yazı adı da verilen bu yazı türü saymaca olarak bir bildiri ya da sözceyi tümüyle ileten, ama sözlü dile gönderme yapmayan bir düzen içerir. Salt betisel ve somut nitelikli bir gösterim yöntemidir bu.

Kavramsal yazı: Bu yazı dizgesi, sesli göstergeyi, gösterilen ya da içerik aracılığıyla yansıtmayı, bir başka deyişle seslerden bağımsız olarak anlamlı birimleri, içerik tözünü iletmeyi amaçlar. (**Çin yazısı gibi.**)

Sesçil yazı: Bu yazı dizgesi, sesli göstergeyi, gösteren aracılığıyla yansıtmayı, bir başka deyişle, ses öğelerini, anlatım tözünü iletmeyi amaçlar. Sesçil yazı, seslemleri, ünsüzleri ya da hem ünlüleri hem ünsüzleri göstermesine göre değişik alt bölümlere ayrılabilir.

Vardar, Berke; **Dilbilimin Genel İlke ve Kuramları**, TDK Yayınları, Ankara 1982, s. 60.

³ Saussure, Ferdinand de; **Genel Dilbilim Dersleri**, Çev. Berke Vardar, Multilingual Yayınları, İstanbul 1988, s.45.

⁴ Özkök, Ertuğrul; **Sanat, İletişim, İktidar**, Tan Yayınları, Ankara 1982, s. 67-71.

istediklerine bağlı olarak istenildiği kadar genişletilebilir. Buna karşılık salt görsel oluşu, görsel ve işitsel olan sözlü dil karşısındaki zayıflığıdır. Yazar, okuyanın tepkilerini somut bir biçimde ve anında alamaz, yazısına bu tepkiler doğrultusunda bir yön veremez.

***

“Konuşma ve yazma aynı işlevi gerçekleştirmek üzere kullanılırlar. Ancak, her ikisinin de kendi niteliklerinden kaynaklanan iki ayrı gerçekliği vardır. Anlama ve anlatma çabası içindeki birey, her ikisinin de kendine özgü gerçeklerini tanımak, anlamak ve buna uygun davranmak zorundadır.”⁵

Kişisel gelişimin sağlanmasında ‘yazı’nın önemli bir yeri vardır. ‘Yazmak’ belleğin geliştirilmesi ve ‘bilgi’nin kalıcılığının sağlanması açısından oldukça önemlidir. Öğretmenler, öğrencilerine ders çalışma yöntemi olarak, yazmalarını önermektedirler. Çünkü, yazının kurallarına uymaya çalışma, kişiyi belli bir disiplini kazanmaya zorunlu kılar. Yazmak, insan belleğinin disiplin kazanması, diri kalması, biçimlenmesi açısından da işlevselliği küçümsenmeyecek bir eylemdir. Özellikle matematik ve fen bilgisi derslerine çalışacak öğrencilere problemleri mutlaka yazarak çözmeleri öğütlenir. Aynı şey, dil dersleri için de geçerlidir. Yabancı dil öğrenenlerin yazılarak hazırlanan ödevleri eksik olmaz. Adı geçen dersler açısından yazmak, bir araç, sözü edilen yazılı kültürde yaşamak açısından da bir amaçtır.

Yollar, şehirleri şehirlere bağlar. İnsanlar buralardan geçerek gitmek istedikleri yerlere varır. Amaç yolları tanımak, görmek, incelemek değildir. Ancak, insanlar yoldan geçmek zorundadırlar. Yolların iyi olması, yol kurallarına dikkat edilmesi, yolculuğun sonucu açısından önemlidir. İyi bir yol ve yolculuk, varılan yerdeki duruşu etkileyecektir. Yazmak konusunda da düşüncenin doğru anlaşılması, karmaşaya yol açmaması, yazan ve okuyanın, doğru anlatması ve anlaması, yolculuk örneğindeki gibi sonuç açısından önemlidir; çünkü yazının kuralları, yazan ve okuyan için bir buluşma adresidir.

Öğrencilerin genellikle zorlandıkları, ancak kuram ve uygulama bağlamında üzerinde pek fazla durmadıkları derslerin başında ‘yazılı anlatım’ dersleri gelmektedir. Bu ders, bireyin kendini yazılı kültür içinde ifade edebilmesini öğretmek için vardır. Genel olarak bakıldığında bu derslerin amacı, bir sözün, bir atasözünün açıklanmasından ibaretmiş gibi düşünülür. Oysa amaç, sadece bir konunun açıklanması değildir.⁶ Açıklanan konunun farklı yöntem ve yazı türlerinde anlatılmasını sağlamak; metin oluşturabilme tekniklerinden de yararlanılarak düşüncenin kalıcı ve etkili kılınmasını sağlamaktır. Ancak, eğitim sistemi içinde ‘yazılı anlatım’ın amacı doğrultusunda işlendiğini söylemek

⁵ Adalı, Oya; **Anlamak ve Anlatmak**, Pan Yayınları, İstanbul 2003.s. 31.

⁶ Gedizli, Mehmet; a.g.y., s. 49.

oldukça zordur. Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerimizin dört temel dil becerisinde son derece yetersiz oldukları gözlenmektedir.

***

Anlam ve anlatım bütünlüğü bulunan, yazılı dil ürünlerinin tümü geniş anlamda bir metindir. Yazılı her metnin de bir anlatım biçimi vardır. Yazılı anlatım biçimlerinin, yazma becerisi ediniminde düşünsel ve yazınsal açıdan işlevi çok yönlüdür. Türler arasındaki ayrım, metinlerin yazılış amaçları, metinlerdeki biçem özellikleri metnin anlatım biçimiyle doğrudan ilgilidir.

Yazma becerisi, dört temel dil becerisinin son halkasıdır. Yazma becerisini mekanik olarak değil, yaratıcı bir düşünme süreci olarak algılamak ve bilmek gerekir. Yazmak, kişinin toplum içinde başarılı olabilmesinin tek yolu değilse de en önemli yollarından biridir. Yazı yazan her insanın **yazar** olmak gibi bir amacı olmayabilir; ancak yazılı kültürde yaşayan birey açısından **yazan-yazabilen** olmamak da bir eksikliklerdir.

Yazılı anlatım biçimleri, dört temel başlık altında toplanmıştır: **Açıklama-Tartışma; Betimleme-Öyküleme.** [Bu sınıflandırmanın gerekçeleri, kuramsal temeller bölümünde bütün yönleriyle ele alınmıştır.]

Yazma öğretiminin temelinde, anlatım biçimlerinin kavratılması vardır. Yazılı anlatım biçimlerini kuram ve uygulama bağlamında kavrayan biri için ‘yazı’nın sonsuz evrenine açılan kapı, bir bakıma aralanır.

***

‘Yazma’ eylemi ‘okuma’ eylemiyle iç içedir. Çünkü, yazarın başlattığı yaratma süreci okurun belleğinde, düşlerinde tamamlanır. Başka deyişle *okur uzantılı bir yazardır.* Uygulama çalışmasındaki öğrencilerin, önerdiğimiz kitapları okuduklarında yaratıcı yönlerinin daha da ilerlediğine tanık olduk.

Gerek biçim gerekse içerik açısından düzgün anlatımlar ortaya çıkarma becerisini, alışkanlığını ve sorumluluğunu elde eden öğrenci, bunu yalnızca yazılı anlatım dersinde değil, diğer bütün derslerde ve tüm yaşamı boyunca yazacağı en küçük bir notta bile uygulayabilir. Öğrencilerimiz arasından ileride yazınsal yapıtlar verecekler de çıkacaktır kuşkusuz. Ancak, öğretmen adaylarının, eğitim süreçlerinde edinebilecekleri düzgün yazı yazma alışkanlığı yaşamaları boyunca onlara yardımcı olacak; deneyimlerini, birikimlerini, alışkanlıklarını kendi öğrencilerine aktaracaklardır. Yazma becerisi edinimi sürecinde anlatım biçimlerinin öğretici, yaratıcı işlevlerinden meslek yaşamlarında yararlanacaklardır.

YAZMA BECERİSİ

İlköğretimin temel hedefi, *-yazılı anlatım açısından-* Türkçe derslerinde kişiye, hayatta ihtiyaç duyacağı temel yazma bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Bu nedenle, eğitim sürecinde yazılı anlatım becerisi birçok ögesi ile ele alınmalıdır. Bu öğelerden biri de yazılı anlatım biçimleridir. Yazılı anlatım biçimlerini kuram ve uygulama bağlamında çok iyi kavrayamayan bir öğretmenin, bu beceriyi öğrencilerine nasıl kazandırabileceği de tartışma konusudur.

Herhangi bir becerinin edinimi (kazanımı) sadece kuramsal bağlamda gerçekleşmez. Öğretim programındaki ayrıntılar ve öğretmen kılavuz kitapları ve kaynak kitaplar bir yere kadar öğretmene yol gösterebilir. "Beceri (skill) denildiğinde, bu kavram, bilinçli bir öğrenme sürecini gerektiren ve bir kez öğrenildikten sonra sürekli yinelenen iş yapabilme gücü olarak anlaşılmıştır genellikle. İster bilinçli isterse kendiliğinden olsun, bütün beceriler bir öğrenme sürecini gerektirir. Bu böyle olmasına karşın, bir kez öğrenildikten sonra aynı şeyin sürekli yinelenmesi, bütün becerilerin ortak özelliği olamaz. Çünkü, yaratıcılık kapsamına giren becerilerin doğasına aykırıdır böyle bir durum."⁷ Yani, bir öğretmen adayının, temel dört anlatım biçimini, ilgili derslerde yazdığı birkaç kompozisyonla kavrayıp ileride öğrencilerine bir beceri olarak kazandırması oldukça zordur.

Öğrenci merkezli öğrenmeyi temel alan yapılandırıcı yaklaşım, öğrenme sürecinde öğrenci katılımına ve öğretmen rehberliğine ağırlık vermektedir. Öğrenci merkezli eğitim; öğretmenin, eğitim psikolojisinden günlük yaşamın sosyolojisine, sözsüz iletişimden dili kullanabilme becerisine kadar birçok donanımı zorunlu kılar. Bu donanımlardan biri de yazılı anlatım biçimlerinin yazma becerisi edinimindeki işlevleridir.

YAZMA BECERİSİ EDİNİMİ VE KULLANIMI

[Edinim = **Yetenek** / Kullanım = **Uygulama**]

N. Chomsky, dilsel edinimi konuşucu ve dinleyicinin kendi anadili konusunda sahip olduğu sezgisel bilgi olarak tanımlar. Bu bilgi, konuşan öznedeki örtük olarak vardır; bir başka deyişle edinim, her insanda gücül (virtuel) bir biçimde var olan bir dilsel sistemdir. Edinim, kendi anadilinde konuşan özneye bilmediği, işitmediği ya da söylemediği bütün tümceleri üretebilme ve onları anlayabilme olanağı verir. Bu edinim sayesinde, konuşan özne şu ya da bu

⁷ Çebi, Ahmet; **Öğretim Amaçlı Yaratıcı Drama Yoluyla İmgesel Dil Becerisinin Geliştirilmesi**, Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1996, s. 46.